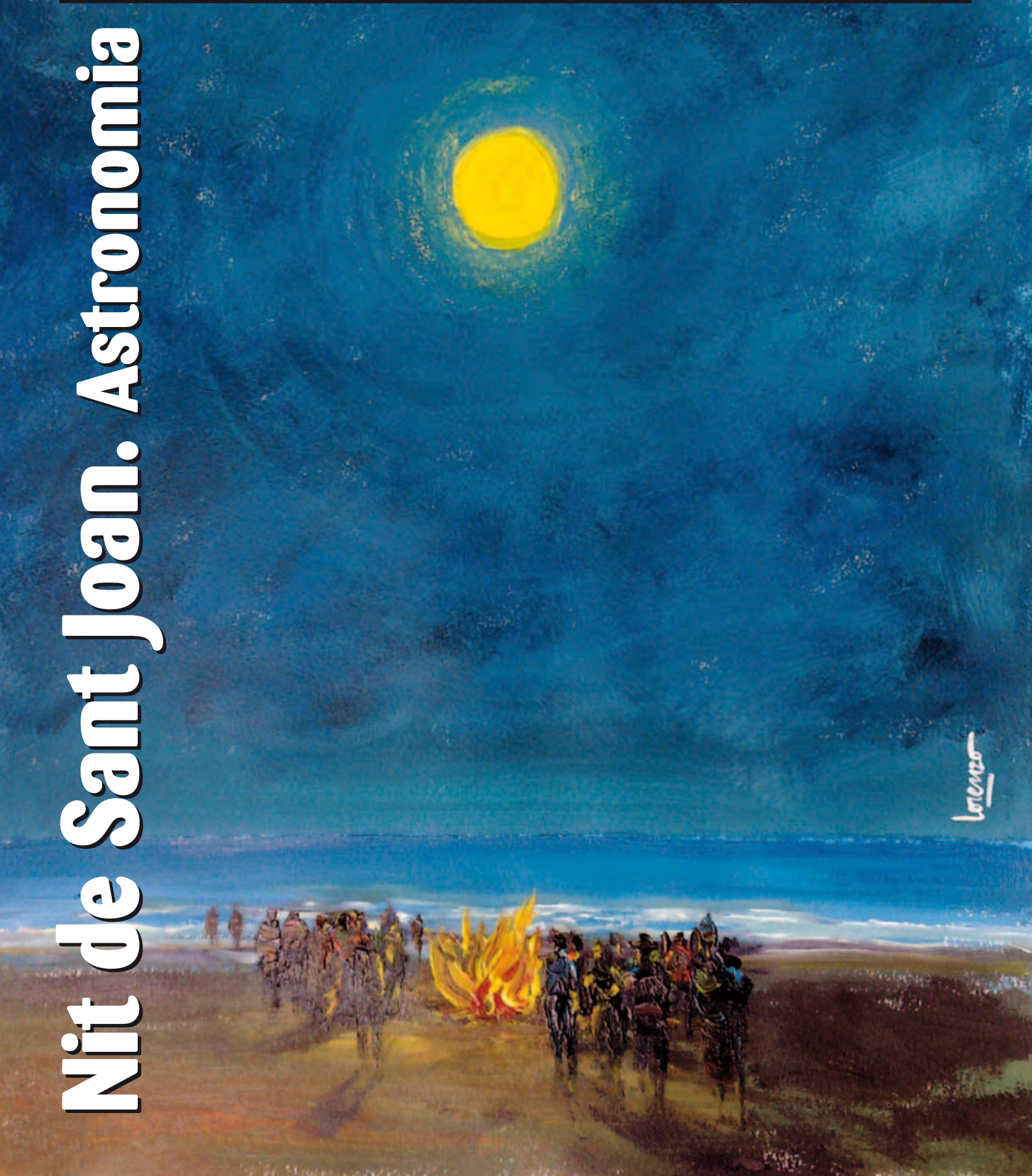

PLAÇA MAJOR

ANY XV. Núm 40 revista de cultura i festa. federació colles de castelló. primavera/estiu 2009

Nit de Sant Joan. Astronomia

l'artista

PLAÇA MAJOR

ANY XV, Núm 40 revista de cultura i festa, federació colles de castelló, primavera/estiu 2009

Revista quadrimestral
Primavera/estiu 2009
Any XV, número 40
Castelló de la Plana (Plana Alta)
Tiratge de 400 exemplars

President Joan Josep Trilles i Font

Director Albert Sánchez-Pantoja i Domínguez

Consell de redacció

Albert Sánchez-Pantoja	José Manuel García
Fèlix Franco Pomares	Toni Àguila i Fillol
Joanjo Trilles i Font	Vicent Pitarch i Almela
Jordi Artés Pérez	Vicent Usó i Mezquita
Ximo Górriz Plumed	

Assessor lingüístic Albert Sánchez-Pantoja

Fotos Jesús López, Miguel Segarra i arxiu de Joanjo Trilles

Portada Lorenzo Ramírez

Idea de portada Xipell

Edita Federació Colles de Castelló

Imprimeix

Gràfiques Color Impres, s.l.u. - Pol. Ind. Fadrell, Nau 75 - 12005 Castelló
Dip. Legal CS-80-96
ISSN 1695-5471

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura
Carrer d'Antoni Maura, núm. 4 - 3r · 12001 Castelló
<http://www.fedecas@ono.com>

Nota

"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament.

SUMARI

2. **L'astronomia i nosaltres.** Albert Sánchez-Pantoja
3. **Jordi Artés Pérez.** José Manuel García
6. **El Planetari de Castelló, majoria d'edat científica.**
Ximo Górriz
8. **2009, Any Internacional de l'Astronomia.** Jordi Artés
10. **Xaloc, 10 anys d'il·lusió.** Antoni Àguila
12. **Retrobem-nos jugant.** Joanjo Trilles
14. **Els pioners de la ràdio i la premsa en valencià.**
Vicent Usó
15. **Matilde Salvador a l'IEC, sa casa.** Vicent Pitarch
16. **X Premi de narrativa breu "Josep Pascual Tirado".**
17. **Notícies templeres.** Fèlix Franco
18. **XII Jornades de Cultura Popular 2009.**
19. **Informació Escola Municipal de Dolçaina i Tabal.**
20. **Vocavulgarari Coller: lletres "I i J".** Toni Àguila i Fillol
21. **Concert per Sant Joan.**
22. **Xafardecolles.**
23. **Magdalena 2009.**
24. **Nit de Sant Joan 2009.**

L'ASTRONOMIA I NOSALTRES

El 2009 ha estat designat Any Internacional de l'Astronomia i això m'indueix a fer algunes consideracions sobre aquesta ciència que és una perfecta desconeguda per a la gran majoria de la gent.

Més o menys, tothom té la idea que això de l'astronomia és cosa de quatre senyors amb una gran preparació científica, que es passen la vida mirant el firmament a través d'uns potents telescopis i que de tant en tant ens sorprenen amb algun nou descobriment sobre móns i galàxies molt llunyans, la importància dels quals escapa a la comprensió de la majoria dels mortals.

Crec que un dels millors serveis que pot fer el present Any Internacional de l'Astronomia és precisament ajudar a corregir la idea abans esmentada, ja que a més de no ser certa tampoc no és encertada.

Una primera constatació que cal fer és que cada hora i cada minut, són molts els milers de persones que hi ha a tot el món mirant les estrelles i, sense eixir del nostre país, hi ha un bon grapat d'associacions d'aficionats a l'astronomia, entre les que cal remarcar l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, una de les tres més importants d'Europa.

El plaer purament estètic de dirigir la mirada al cel en una nit estrellada resta minimitzat al costat de la satisfacció molt més profunda, més duradora i més plena de suggeriments que experimentem quan aprenem a distingir uns astres dels altres, a conèixer-los pels seus noms i a identificar-los per la seua manera de moure's pel firmament.

Arribar a conèixer el que veiem al cel no ens convertirà automàticament en astrònoms, però sí en aficionats a la ciència astronòmica i puc afirmar per experiència personal que no hi ha passatemp més obsessionant ni que ens aporte majors satisfaccions.

Resulta extraordinari el que els aficionats a l'astronomia han aportat al progrés d'aquesta ciència i és una de les rames del coneixement en què major contribució han fet persones que només perseguien trobar-hi un passatemp. Com a exemple, diré que en un moment de la història de l'astronomia moderna els astrònoms van creure haver estudiat totes les estrelles dobles que havia al seu camp d'observació, descobertes amb el gran telescopi Yerkes de 17 cm. Això va durar fins que un periodista de Chicago, anomenat Burnham, va muntar un telescopi de 2,5 cm. Sobre un pal d'estendre la roba al pati de sa casa, i mirant al cel a través de l'atmosfera plena de fum de Chicago, va descobrir uns quants centenars més d'estrelles dobles. Els astrònoms professionals no s'explicaven com havia pogut fer tan notables observacions i descobriments amb un instrument tan primitiu.

La veritat és que el camp d'observació dels astrònoms professionals és tan enorme i amb tan grans complicacions, que sempre restarà molt d'espai lliure per als aficionats. També cal dir que hi ha certes observacions que es fan millor amb aparells de pocs augments que no amb els de gran penetració.

I acabaré aquesta petita reflexió cosmogràfica amb una crida a celebrar com cal un esdeveniment astronòmic que tenim ben a prop. Em refereixo, evidentment, als Focs de la Nit de Sant Joan que des de temps immemorials coincideix amb el solstici d'estiu, o siga el punt de l'eclíptica en què el sol es troba a la màxima distància de l'equador de l'esfera celest. Aquesta celebració ancestral demostra ben clarament que els nostres avantpassats ja eren uns bons aficionats a l'astronomia i en sabien molt.

Albert Sánchez-Pantoja

Amb el suport de la

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ

PARLEM AMB JORDI ARTÉS PÉREZ DIRECTOR DEL PLANETARI DE CASTELLÓ

Per José Manuel García

Si en el passat número entrevistàrem a Paco Signes, de la Safor, ara ens apropem a Jordi Artés, de la mateixa comarca, ni fet a propòsit. La gent del món de la festa, de les colles sempre ha estat constant per donar a conèixer el Planetari de Castelló, anem a intimar amb el seu director.

* * *

- Qui és Jordi Artés? Com arribes a Castelló?

- Vaig nàixer en Rótova (la Safor) en 1962. Gràcies a l'esforç dels meus pares aconseguí llicenciar-me en matemàtiques, en la branca de mecànica i astronomia. Durant els últims anys de carrera i els posteriors vaig col·laborar amb l'Observatori Astronòmic de la Universitat de València. Després d'acabar els meus estudis, treballo en el sector privat en diferents oficis. Durant dos anys vaig ser professor interí en els instituts de FP a Xàtiva i Requena. Estant exercint en este últim vaig tindre notícies que en el Planetari de Castelló buscaven una persona per a exercir com a tècnic en Astronomia i em presenten com a candidat. Vaig tindre la sort de ser triat i des de llavors treballo en el Planetari. Després de la jubilació de l'anterior director, em van encarregar exercir la funció de director.

- Què fas a la Universitat Jaume I?

- En l'UJI sóc professor associat en el departament de matemàtiques, en l'àrea de matemàtiques aplicades. Done classes a primer d'ADEM (Administració i Direcció d'Empreses). A més en l'UJI vaig fer el meu treball d'investigació (abans es deia Tesina) amb el tema de processos puntuals sota la direcció dels doctors José Antonio López i Jorge Mateu.

- Com es construeix un Planetari al Grau de Castelló?

- Fou una iniciativa municipal per a dotar al la ciutat d'un centre de divulgació científica de primer ordre.

- Què és per un científic la Nit de Sant Joan?

- A la nit de Sant Joan celebrem que el Sol aconseguix la seua major altura sobre l'Horitzó al migdia, i per tant que és el dia més llarg de l'any. Realment és un anacronisme, perquè és la incorporació a la tradició cristiana d'una festa pagana relacionada amb el solstici d'estiu, que té lloc tres dies abans aproximadament. La raó es deu al desfasament del calendari que usaven els nostres avantpassats i que va ser imposat en el món romà per Juli Cèsar que comptava com bixestos els anys que eren divisibles per quatre. Hui en dia usem el calendari gregorià, que marca com bixestos tots els divisibles per quatre excepte els finals de

segle que han de ser divisibles per quatre-cents. Quan es va imposar la religió catòlica en l'imperi romà, el desfasament del calendari feia que el dia vint-i-quatre coincidirà amb el Solstici i després de la correcció de calendari que va fer el papa Gregori XIII es va mantenir la data de la festa, però es va corregir el calendari de manera que el solstici coincidirà amb el 21 de juny.

- Parla'ns dels solstici d'estiu.

- Durant la primera meitat de l'any podem observar que el sol ix cada matí un poquet més cap al nord. Al migdia el Sol es troba un poc més alt sobre l'horitzó, fent que les ombres que es projecten siguen més xicotetes cada dia. Com més ho notem és en la duració del dia que es va allargant amb el pas del temps. Però arriba un dia en què el sol aconseguix la seua màxima altura al migdia. En eixe dia pareix que la progressió ascendent del Sol es deté (és la que significa solstici) i després comença a disminuir. Des del solstici d'estiu els dies s'acurten fins al solstici d'hivern.

- Parla'ns del Meridià de Greenwich i del Paral·lel 40.

- La casualitat ha volgut que en el terme municipal de

 ENTREVISTA

Festa al Planetari 2006

Castelló s'encreuen el meridià de Greenwich i el paral·lel quaranta. En la marjal, prop del camí La Plana hi ha un parc amb un monòlit que identifica el lloc d'encreuament. El Paral·lel quaranta fa referència a la posició de Castelló respecte a l'equador terrestre, mentre que el meridià de Greenwich és l'origen que arbitràriament va prendre l'IAU (*International Astronomical Union*) com a referència per a mesurar les longituds, en detriment de la proposta d'usar el meridià de París com es proposava des del món il·lustrat en el segle XVIII. Bàsicament es deu a la preponderància que va tindre durant eixa època la ciència desenvolupada a Anglaterra, ja que l'Observatori de Greenwich es trobe situat a Londres. Abans de la unificació de l'IAU cada país tènien el seu propi meridià d'origen per a les longituds, generalment en referència al seu principal observatori que sempre estava controlat per l'armada, i que solia situar-se dins de la capital administrativa.

- Qui fou Pierre Méchain, Francesc Aragó, ... consta'ns que es va fer des del Desert de Les Palmes.

- Pierre Méchain era un important astrònom francès, que arribà a dirigir l'observatori de París. Va col·laborar amb el seu antecessor Messier i com a anècdota, va ampliar el seu famós *catalogue* d'objectes nebulosos. En eixa època un dels grans reptes que es van plantejar va ser mesurar amb exactitud la grandària de la Terra. A Méchain li va tocar mesurar l'arc de meridià de París en el tram espanyol. En eixa època les relacions diplomàtiques entre Espanya i França eren més d'allò roïnes, bàsicament degudes a les conseqüències de la Revolució Francesa. Per això la figura d'En Faust Vallès i Vega, baró de la Pobla, és bàsica en el treball de Méchain a Castelló. Va ser el seu valedor i protector a Espanya, facilitant el seu treball. Francesc Aragó va continuar el treball de Méchain però es va centrar més en la zona de Mallorca (per on

passa el meridià de París). El seu problema consistia a trobar una referència visual entre Mallorca i Castelló des d'on poder triangular i així realitzar els mesuraments amb la més precisió possible, corregint i ampliant en la mesura que es puga les anteriorment realitzades per Méchain. Des de Mallorca s'encenia cada nit una foguera amb l'esperança que fóra visible des de Castelló. Per això van triar els punts més alts de la costa, El Bartolo, al Desert de les palmes. El primer mesurament es deu a Méchain qui, retingut a Espanya pels problemes entre els països, va emmalaltir i va morir en la casa del baró a Castelló i ací va ser soterrat.

- Observatoris més a prop de Castelló?

- L'Observatori Astronòmic més pròxim a Castelló es troba en la província de València, Al final dels Olmos, i pertany a la Universitat de València. L'interior de Castelló és una de les poques zones de cel fosc que queden al nostre país. La iniciativa dels astropunts, xicotets observatoris en alguns pobles de l'interior. Poden ser un bon germen per a nous projectes.

- Parla'ns dels planetaris o museus de la ciència o ... a tot l'estat espanyol. Teniu projectes comuns.

- A Espanya hi ha una molt interessant xarxa de Planetaris, Museus de Ciència i de Tecnologia. Alguns tenen projecció internacional i són referents per molt diversos motius, com la Ciutat de les Arts i Les Ciències. Altres com El Museu Nacional de Ciències de Madrid o el de Barcelona té importantíssimes col·leccions acumulades durant anys de treball. El parc de les ciències de Granada, que està creixent de forma espectacular en els últims anys. A Catalunya, la xarxa de museus de tecnologies està posant en valor un gran llegat industrial que estava a punt de desaparèixer. En A Coruña, la Casa de les Ciències, la Domus i l'Aquàrium Finisterrae com un model de diversitat de la ciència. Algunes institucions

ENTREVISTA

Sant Joan 2007

com la Caixa mantenen apostes tan importants com el Cosmocaixa a Barcelona i Alcobendas. Així podem trobar museus de caràcter municipal com Logronyo i Múrcia. Un altre exemple, Dinopolis a Terol, El museu de la ciència i el Cosmos a Tenerife, o el Museu Elder en La Palma, el Museu de Ciència de Castella la Manxa en Conca...

Pràcticament trobem museus de ciència en totes les comunitats autònomes d'Espanya i cada dia apareixen nous projectes i interessants com el de Cavallers de Mar.

En quan a Planetaris, succeeix quelcom paregut. Molts museus de ciència incorporen en oferta un Planetari, encara que alguns, com a Castelló, Pamplona, Madrid, Mallorca i altres recents o en fase de desenvolupament es dediquen quasi exclusivament a l'Astronomia.

Cal destacar que moltes escoles de navegació, que comptaven entre les seues instal·lacions la d'un planetari educatiu, estan projectant obrir-los al públic i ampliar la seua oferta, no sols per als centres educatius, sinó per al públic en general.

Si bé cada planetari, com és lògic, actua de forma independent cal destacar que hi ha una estreta col·laboració entre tots. No sols ens prestem ajuda mútua, sinó que es comparteixen idees, materials i inclús es realitzen sessions de forma compartida, encara que després cal adaptar-les a les peculiaritats tècniques de cadascú.

- Què significa per a tu que es commemorengui l'Any Internacional de l'Astronomia?

- Que enguany es celebre l'any internacional de l'Astronomia suposa un repte per a difondre esta ciència entre els nostres conciutadans. Es pretén realitzar una sèrie d'actes i activitats, tant de forma conjunta com individual, per a fer arribar a tot el públic els coneixements que hem aconseguit en este camp i encoratjar la seua participació en el seu desenvolupament.

- Tornem al nostre planetari, comptem amb un bon equip humà? És suficient?

- El nostre Planetari, inclús sent modest, està molt ben considerat dins del món dels Planetaris i és, moltes vegades, referent d'un treball ben aprofitat. Com és lògic, a qualsevol director li agradaria tindre una plantilla molt més àmplia per a poder oferir molts més serveis i realitzar moltes més activitats. No obstant, la qualitat del personal que treballa en el Planetari, la seua implicació i les seues ganes d'oferir un bon servei fan que no parega convenient ampliar la plantilla i per mi és un orgull col·laborar amb ells.

- Compteu amb el suport municipal per fer produccions pròpies?

- Des del primer dia l'Ajuntament a recolzat al Planetari sense cap reserva. No sols això, sinó que ens anima a seguir avant.

- Quines activitats feu durant l'any (tallers, escola, conferències, ...)?

- L'activitat que realitzem durant l'any és molt variada, des de jornades centrades en la ciència, cursos, conferències, observacions... que organitzem nosaltres directament, com altres activitats amb què comptem amb la col·laboració d'altres organismes, CEFIRE, SAC...

En altres ocasions cedim les nostres instal·lacions per a realitzar activitats organitzades per altres col·lectius.

- Teniu programada una activitat pel 25 de juliol a Ares del Maestre. Feu més activitats? Quan? Hi teniu resposta per part de la gent?

- L'activitat d'Ares va ser una activitat puntual en què l'Ajuntament d'Ares va sol·licitar la nostra col·laboració. De tant en tant, un ajuntament, un centre educatiu o una associació es posa en contacte amb nosaltres per a aquest tipus d'actes i dins de les nostres possibilitats sempre estem disposats a col·laborar a fi de fer arribar un poc de ciència a tots els que ens ho sol·liciten. Normalment este tipus d'activitats té una important resposta de la gent, la qual cosa ens anima a seguir realitzant-les.

- Per acabar, quin és el futur de la ciència?

- El futur de la ciència esta molt obert. Com se sol dir, cada vegada que es desxifra un enigma apareixen molts més. Tenim el repte d'aconseguir explicar l'univers en què habitem i cada vegada descobrim que sabem poques coses del que en ell es tanca.

Amb la Col·laboració de:

PLANETARI

EL PLANETARI DE CASTELLÓ, MAJORIA D'EDAT CIENTÍFICA

Per Ximo Górriz Plumed

Va ser el pioner. Ja han passat 18 anys des d'aquell 8 de maig de 1991 en què les autoritats inauguraven oficialment el Planetari de Castelló. El primer edifici d'aquestes característiques que es va construir a la Comunitat Valenciana, la finestra a l'espai exterior, l'espai destinat al coneixement científic més important de la ciutat en aquell moment. La cúpula del saber va obrir les seues portes el mateix any en què les Corts Valencianes donaven la notícia més important de la història cultural de Castelló: la creació de la Universitat Jaume I.

Ubicat en el Grau, al principi del Passeig Marítim que s'allarga fins Benicàssim, junt a la Mediterrània, la seua blanca cúpula, de 25 metres d'alçada per sobre de la propera platja, és el seu símbol. En un marc idíl·lic i somniat per al contacte amb la ciència, la singularitat de l'edifici resta reforçada per la ubicació, junt a l'accés principal, de l'escultura *La femella del mar*, obra de l'artista més universal entre els fills de Castelló, Juan Ripollés. I l'edifici es completa amb un espai dedicat a les exposicions a l'aire lliure, on destaquen la rosa dels vents i el rellotge de sol. En el seu interior, tot just

accedir al vestíbul, ens trobem amb el pèndol de Foucault, una sala d'exposicions i el saló d'actes i conferències. Tres sales addicionals d'exposició completen la planta inferior. A la superior està la sala del planetari, dotada amb un projector que controlat per ordinador, incorpora un sistema d'efectes especials amb l'objectiu de fer més agradable i interessant la sessió als assistents.

Divulgació

Durant aquests 18 anys, el Planetari s'ha consolidat com un gran focus de divulgació de la ciència i de l'entreteniment a la ciutat de Castelló. Un exemple de com la ciència pot ser entretinguda i de com es pot aprendre mitjançant la diversió, sense perdre el rigor. Ja ho va dir Chesterton: "divertit és allò contrari d'avorrit, no de seriós".

Les quinze edicions de les Jornades d'Astronomia són el millor exemple dels esdeveniments que ha acollit el planetari, però no són l'únic. Aquesta trobada dels astrònoms nacionals de tota Espanya, que ha fet de Castelló una referència en el camp de l'astronomia, ha contribuït també a formar els instructors dels nostres

joves. Els eclipsis de sol o lluna o els trànsits planetaris per davant del sol han estat sempre fites importants, magnífiques excuses per apropar-se al Planetari. Sense oblidar les jornades de Geologia que es realitzen cada any al febrer, en col·laboració amb el CEFIRE. I tot això, a banda d'altres observacions que s'inclouen dins la planificació estival.

Però el Planetari no és només astronomia. Si ha esdevingut un punt de trobada en torn a la ciència, és gràcies a les exposicions - pròpies i itinerants- que han fet palesa una visió molt variada de la ciència, des de la física a la paleontologia, sense oblidar altres disciplines com ara l'espeleologia, l'enginyeria o l'estudi de la fauna.

Entre les exposicions propietat del Planetari, podem esmentar la

PLANETARI

mostra de holografies (és la col·lecció pública més important d'Espanya), l'exposició sobre les Illes Columbretes (el centre d'informació de la reserva natural està al Planetari), la mostra de mineralogia i paleontologia -en ple creixement- o la de la física del so, que constitueix un apropament al món de les ones, una exposició experimental, que ens permet fins i tot tocar les ones del so. El Planetari també acull de manera permanent una mostra de pintura i fotografia astronòmica.

Formació

A les instal·lacions del Planetari es realitzen, any rere any, diversos cicles formatius. En concret, hi ha dos cursos específics d'astronomia durant l'hivern, entre Nadal i Magdalena. Aquests cursos s'orienten a la iniciació dels aficionats en aquest camp, per tal que en finalitzar la seua formació, els alumnes coneguen les eines, especialment els telescopis, i adquireixen unes nocions bàsiques sobre astronomia. Altres cursos que es desenvolupen són els d'observació astronòmica (per als ja iniciats) o el curs d'introducció a l'astrobiologia.

I per si fóra poc, al seu web ens mostra de forma

permanent els resultats detallats de les mesures de la seua estació meteorològica, un exhaustiu repàs de les observacions que ens dóna en temps real des de la sensació tèrmica fins al vent o el grau d'humitat.

Obert a tots

De dimarts a diumenge, el Planetari de Castelló ofereix un ampli horari de sessions que es dupliquen durant els mesos d'estiu. Així mateix, els grups educatius de qualsevol nivell poden programar visites de grup en horaris i preus diferents (0,90 euros per visitant) de les del públic general. Els preus per a la resta del públic van des dels 2,10 euros per als majors d'edat a 1,50 euros per a jubilats i menors de 18 anys.

En definitiva, un edifici de 2.500 metres quadrats plenament dedicat a la ciència i a la seua divulgació. Milers de persones de tot arreu visiten cada any el Planetari. Desenes de milers han passat per les seues instal·lacions i s'han adquirit coneixements. Per a una generació de joves castellanencs, el Planetari ha deixat empremta perquè han gaudit de les visites guiades en diferents moments de la seua formació. I molts altres l'han descobert a través d'algunes de les activitats que hem esmentat, només un breu resum de tota el seu treball. Tanmateix, la realitat és que aquest edifici de la cúpula blanca, que molts observen des de la platja, continua sent un gran desconegut per a molts, que està a l'abast de tots i que acaba de complir la seua majoria d'edat. Felicitats i per molts anys.

Amb la Col·laboració de:

Bancaixa
Fundació Caixa Castelló

2009 ANY INTERNACIONAL DE L'ASTRONOMIA

Per Jordi Artés Pérez

Fa quatre-cents anys, a Galileu se li va ocórrer utilitzar un artefacte que permetia veure coses llunyanes amb major detall per a mirar cap a les estrelles. En un principi, Galileu va tindre coneixement d'este aparell a través d'uns holandesos i per això, durant anys, es considere que este aparell era d'origen holandés.

La realitat és molt diferent. Fa molts anys se sap que el "inventor" del catalejo era una família catalana dedicada a l'òptica. De tant en tant bota a la premsa la notícia que es descobriuen proves d'este fet, però hui és una cosa que està molt documentat.

Estos primers instruments s'utilitzaven principalment amb fins bèl·lics, sent molt preada la seua possessió. Galileu, en un principi, tracte de vendre estos instruments, però va tindre la genial idea d'utilitzar-los per a observar les estrelles i donar així inici a l'astronomia observacional tal com la coneixem hui en dia.

L'organització d'enguany ha anat a càrrec d'una comissió internacional que aprova les activitats a nivell mundial, com les cent hores d'observació, i es completa amb una sèrie de nodes a nivell nacional.

En el node espanyol s'ha pretés que estiguen presents tots els sectors involucrats en l'astronomia; professionals, aficionats, divulgadors i educadors. Una comissió que s'encarrega d'aprovar els projectes

presentats i assignar-los els fons per a la seua realització.

En les Jornades Astronòmiques que se celebren cada any en el Planetari s'han pogut exposar molts dels projectes que després s'han dut a terme, com repetir l'experiment d'Eratòstenes per a mesurar la grandària de la Terra. En esta activitat han participat nombrosos centres d'educació de tot Espanya i en esta edició, el seu coordinador, Pere Closas, a mostrat els resultats obtinguts.

A totes les persones

implicades en el món de l'Astronomia se'ls ha demanat que redoblen els seus esforços per a involucrar a tot el món sobre la importància que té el coneixement per al desenvolupament cultural i científic de la nostra societat.

Als aficionats se'ls demana que difonguen més les seues activitats i organitzen actes en totes aquelles facetes en què els siga possible, observacions públiques, xarrades, etc..

Als educadors que en les aules impliquen de forma especial als alumnes realitzant activitats que els inviten a interessar-se per la ciència.

Als professionals que mostren i divulguen el seu treball col·laborant amb els aficionats, i al mateix temps encoratgen als interessats mostrant que el treball dels aficionats és necessari per a ells.

Com no podia ser d'una altra forma, la xarxa de Planetaris d'Espanya té també els seus representants en el node Espanyol. Concretament es tracta de la directora del Planetari de Madrid, Asunción Sánchez i Marcos Pérez de la Casa de les Ciències de A Coruña.

Entre les activitats que s'han proposat i dut a terme estan la producció d'un programa de Planetari per a Planetaris Digitals davall el títol "Evolució" on a més se celebra que enguany també és l'Any Darwin.

El Planetari de Castelló també s'implica en esta activitat, col·laborant amb les iniciatives que es proposen a nivell nacional i realitzant algunes activitats de caràcter individual, com seran les observacions durant els dimecres de l'estiu, els cursos d'astronomia, conferències i jornades que celebrem cada any, especialment en enguany cobren major importància per a nosaltres.

Un dels projectes que es pretén tinga una major repercussió per la seua implicació en diversos aspectes és la calibratge del cel fosc. Es tracta en realitat de mesurar l'índex de contaminació lumínica en les diferents zones del nostre país.

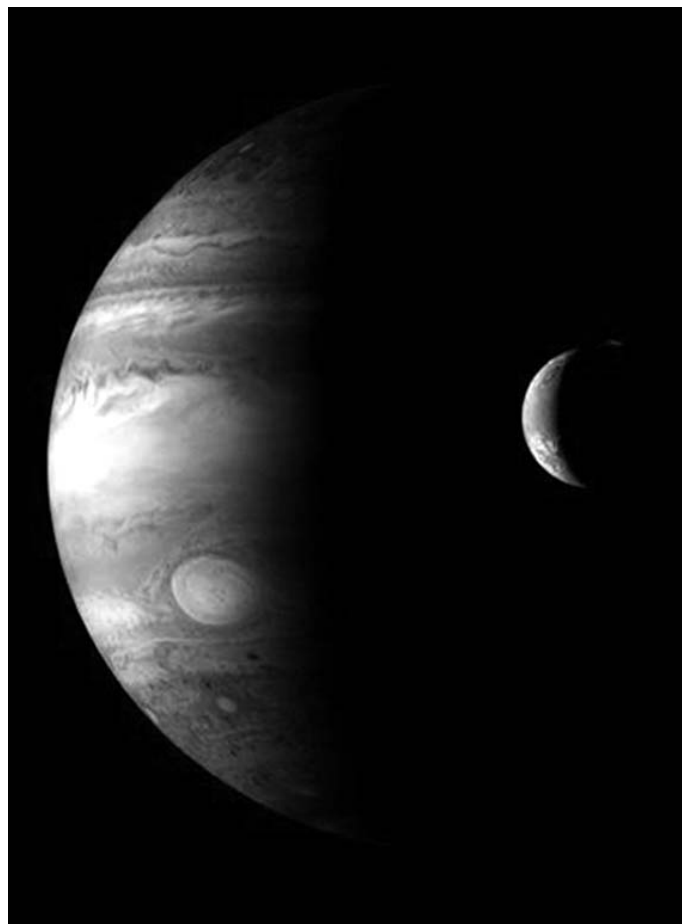
Este tema, pel que fa molts anys es lluita, pretén establir els diferents nivells de contaminació i proposar mesures per a corregir-los. De vegades, sot al lema "Apaga una bombeta, encén un estel" s'ha pretés fer arribar a la població este problema.

Evidentment no es tracta d'eliminar tota la llum, sinó de fer un aprofitament racional d'ella. Suposaria un mes que interessant estalvi energètic sense la perduda d'un àpex de qualitat de vida.

Investigadors de l'observatori de Calar Alt pretenen crear un mapa de contaminació Lumínica de tot el món i per a això necessiten calibrar els satèl·lits observacionals per mitjà de mesures preses des de la Terra.

Una de les formes de participació en què tots podem estar serà la de comptar estrelles d'una zona definida des de diferents punts de la nostra geografia. En els llocs de major contaminació lumínica es veuran moltíssimes menys estrelles que en els llocs "nets".

A Espanya ja tenim experiència amb estos temes. Comptem amb un dels millors observatoris del món, situat a Canàries. Allí s'han promulgat una sèrie de lleis per a la protecció del cel que demostren que la qualitat de vida no esta renyida amb la foscor del cel.

Príncip Felipe-acte d'inauguració Any Internacional de l'Astronomia

Amb la Col·laboració de:

FUNDACIÓ MUNICIPAL DE FESTES
JUNTA DE FESTES DE CASTELLÓ

LA COLLA DE DOLÇAINERS, TABALETERS I TRABUCAIRES XALOC 10 ANYS D'IL·LUSIÓ

Per Antoni Àguila

La dolçaina i el tabal
Amics collers, sembla que va ser ahir, però ja hem complit 10 anys com a grup, i amb la mateixa il·lusió o més si cap que aquell estiu de 1999 en el qual es va crear la colla de dolçainers i tabaletes "XALOC", motivat per la inquietud d'un "grapat" d'amics que, encara que sempre manifestem que el primer objectiu va ser divulgar la música tradicional de la nostra terra com són la dolçaina i tabal, és moment de dir amb una miqueta més d'experiència, que ha estat sobretot el

gaudir de la nostra manera de "fer festa" i ostentar el títol ser -en el sentit més humil-, un grup més dels quals componen el mosaic de la dolçaina i tabal a la nostra ciutat, la qual ha vist néixer durant aquest esperançador temps: més escoles i agrupacions amb una qualitat ascendent veritablement lloable.

El nom: colla de dolçainers i tabaletes "XALOC", ha anat calant de manera molt forta en les nostres vides, un nom purament mediterrani que trobem en la rosa dels vents. Com afegeix el meu company José Manuel, un dels pioners: ... "tots els vam acordar que volíem fer una comparança de la figura del dolçainer amb un vent, perquè aquest personatge ha de bufar tan fort com el vent per cridar a tot el món a participar de la festa"... (els tabaletes de la Colla van estar d'acord amb aquest nom perquè deien que: "encara que aquest nom no representa la nostra manera de tocar el tabal, ...no està malament "canviar d'aires!..."). Va ser per això

que d'entre tots els vents es va escollir el nom de el Xaloc, el que bufa del sud-est.

Segons la finalitat o el propòsit de l'acte en què participem, interpretem com altres grups, gèneres de peces diferents que van des de polques, havaneres, valsos, dianes, cercaviles, processons, marxes mores i cristianes, pasdobles, jotes,...

Aquestes peces musicals se n'han anat enlairant durant aquest temps per molts pobles, altres províncies, i fins i tot fora de les nostres fronteres; hui tenim

al voltant de cinquanta actuacions per any. Hem après més, però el més important és que ens ha unit com grup amb la nostra particular forma de ser, cada component participa amb el millor d'ell mateix, el qual fa que la colla siga més un grup d'amics que no una agrupació musical. En l'actualitat, la colla està formada per més de trenta membres entre dolçainers, tabaletes, trabucaires i portaestendards, encara que la participació s'estén sempre que es pot a amics i familiars.

Amb deu anys d'etapa de la colla Xaloc, és bo dir que sempre queda molt per aprendre, i encara que l'experiència va deixant la seua empremta, creiem que la incorporació de gent nova garanteix una il·lusió constantment renovada, sobretot la que irradia la gent més jove.

Des de la nostra creació, ens vam incorporar a la Federació de Colles de Castelló per poder participar d'una forma plena a les festes de la Magdalena. Des d'aquesta Federació sempre

Elx

Mataró

MÚSICA

Morella

Valls

hem trobat un suport complet als projectes que hem anat proposant, i per la nostra part també hem intentat col·laborar en aquelles tasques que ens han sol·licitat.

Des de llavors, hem estat tres anys (2000, 2001 i 2002) organitzant, junt amb la Conlloga Matapoll el campionat mundial de BOLI.

En ocasions hem participat en trobades i events al voltant de la dolçaina i el tabal en diferents localitats, incloent la nostra ciutat.

També ens vam plantejar el repte d'idear algun acte dedicat a aquests instruments i de seguida vam tindre clar el presentar un projecte a la Federació de Colles en el qual es reflectia el nostre desig de celebrar un trobada de dolçainers i tabaletes en la setmana de la Magdalena. A més, aquest acte s'aprofitaria per a retre homenatge a alguna persona o entitat relacionada amb el món de la dolçaina i el tabal.

La idea va tenir els seus fruits naixent amb el nom de: "HOMENATGE DE LA CIUTAT DE CASTELLÓ A LA DOLÇAINA I EL TABAL" i en la seva primera edició, la de 2001, es va dedicar aquest primer homenatge a "KARIK", dolçainer de la colla el Fadri, el qual havia mort recentment, des de llavors ha vingut celebrant-se tots els dimecres de Magdalena, sent aquest any 2009 la persona de XIMO ALBIOL, de Benicarló la que s'ha homenatjat. Cal dir que sempre hem tingut el suport dels companys de les altres colles.

També, des del principi ens vam integrar a la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaletes, que té la seua seu a Muro d'Alcoi, participant en alguns Aplecs de la Federació que al llarg d'aquests anys s'han anat celebrant. En un intent d'aconseguir que els actes de la Federació arribessin a Castelló, ens vam comprometre, al costat de la Colla de Dolçainers i Tabaletes de Castelló i la Federació de Colles de Castelló, a celebrar l'any 2002 l'aplec a la nostra ciutat, esdeveniment que es va dur a terme.

Des de l'oportunitat d'aquesta revista Plaça Major, espai escrit del nostre entorn, volem agrair, en primer lloc a les agrupacions de dolçainers i tabaletes per l'exquisit tracte cap al nostre grup i agrair la confiança que durant aquesta dècada han dipositat en nosaltres diferents corporacions municipals, institucions, comissions i altres entitats festeres

i culturals que han comptat amb la nostra presència.

L'esquadra de trabucaires

Més endavant en el temps, concretament el maig del 2004, van ressonar a Castelló les primeres trabucades de l'Esquadra de Trabucaires de la colla Xaloc. Una activitat nova per a nosaltres i per a la nostra província, recuperar l'ús de les salves

de foc de trabuc que en vigílies de dies assenyalats de festes majors, empraven els joves de molts pobles castellonencs a finals del segle XIX per a cridar a la festa.

Els Trabucaires de Xaloc han pres el testimoni dels nostres avantpassats, però donant-li un aire renovat en combinar el foc amb les notes musicals de la dolçaina i el tabal.

A l'hora de personificar els trabucaires, res millor que recrear-los amb rigor històric, representant aquells personatges que el trabuc els va atorgar el seu nom: Els guerrillers castellonencs durant la Guerra de la Independència 1808-1814: El Frare Nebot, Jaldón, Guijarro, Aparisi, Samper, Mulet, Falcó, Blai Bernal, Josefa Bosch "La Pardala" i tants altres que hui, lluny de qualsevol contesa, reapareixen transformats per a la festa en forma de cercavila de música i innòcues però sorolloses salves de pólvora.

L'Esquadra va rebre el seu baptisme de foc apadrinada pels Trabucaires de Sant Andreu de Palomar (Barcelona), en un acte en el qual musicalment ens va apadrinar la Colla de Dolçainers i Tabaletes de Castelló. Des de llavors nombroses han estat les poblacions, fins i tot més enllà de les nostres fronteres que han requerit de la nostra participació.

El foc, la pólvora, una vegada més, i a l'estil més pur mediterrani, alard de crida a la festa esperem continueu.

Amb la Col·laboració de: CAIXA RURAL CASTELLÓ

RETROBEM-NOS JUGANT

Per Joanjo Trilles

Més de 200 escolars participen en les jornades “Retrobem-nos Jugant” organitzades per l’Ajuntament de Castelló i la Federació de Colles.

Els dies 12, 26 de maig i 9 de juny, al Parc de Jocs Tradicionals “El Boli”, es feren jornades escolars del programa “Retrobem-nos Jugant” que són organitzades per l’Ajuntament de Castelló i la Federació de Colles i al que participen els col·legis “Isabel Ferrer”, “Lluís Revest” i “Fadrell” de la nostra ciutat.

Han participat alumnes de 3r, 4t i 5é d’Educació Primària dels Col·legis, més de 200 escolars, que gaudiren dels 18 jocs i activitats que és proposen en aquest parc per tal de recuperar el nostre patrimoni lúdic. Els xiquets i xiquetes comptaren amb les explicacions sobre la mecànica de cada joc i l’ajuda de monitors de la pròpia Federació de Colles.

El regidor de Cultura, Miguel Àngel Mulet destacà que “pensem que és important tractar bé als nostres

xiquets i xiquetes i pensem que és també bàsic tractar bé a la nostra cultura. Eixa és la base d’aquest parc que va ser concebut amb criteris científics i històrics per a

TRADICIONS

confeccionar tota esta gran zona de jocs, de l'Institut d'Etnografia i Cultura Popular i la Federació de Colles hem promocionat i potenciat aquest espai lúdic i cultural. Una magnífica proposta que ha tingut una magnífica acollida per part dels col·legis de Castelló, des de l'Ajuntament estem treballant en la difusió d'aquest parc amb la formació de monitors per part del Patronat d'Esports i preparant diferents propostes des de la regidoria d'Educació perquè els xiquets i xiquetes de Castelló coneguen i gaudeixen del Parc de Jocs Tradicionals. Primer amb els seus propis col·legis, després compartint els jocs amb els seus amics i també, evidentment, que traslladen als seus pares i mares, a les seues famílies”.

Per la seua banda el president de la Federació Colles de Castelló, **Joanjo Trilles**, expressà la seua

“satisfacció per l'acollida que ha tingut des del primer dia la posada en marxa d'aquest parc, ja que el que és pretenia era donar a conèixer aquest nou espai a la vora del Segon Molí. El que volem aconseguir és convertir aquest lloc en un punt de trobada familiar per a compartir una part important de la nostra cultura amb jocs com el boli, les birles, el sambori, la trompa i així fins a 18 propostes lúdiques”.

Amb la Col·laboració de:

MEMÒRIA HISTÒRICA

ELS PIONERS DE LA RÀDIO I LA PREMSA EN VALENCIÀ

Per Vicent Usó

reclamava la recuperació de la dignitat nacional dels valencians, segrestada per la dictadura. La revista, que va arribar a tindre un miler llarg de subscriptors, s'imprimia en paper ciclostilat, un fet que, vist des d'avui, sembla purament heroic. En aquell moment, l'olla del valencianisme ja començava a bullir (Joan Fuster havia publicat 2 anys abans "Nosaltres els valencians", Carles Salvador feia una dècada que havia iniciat els cursos de Llengua Valenciana a lo Rat Penat i la Nova Cançó començava a agafar empena...) i els impulsors de la revista van trobar la complicitat del Grup Castellonenc d'Estudis o del Club d'Estudiants, però també els entrebancs constants de la censura que, finalment, va clausurar la revista en 1969.

El programa "Nosaltres els valencians" començava a emetre's, precisament, al temps que desapareixia "Al vent", tot i que no es pot establir cap connexió entre les dues iniciatives. Si més no, més enllà del fet que totes dues sorgien de les inquietuds valencianistes que començaven a aflorar i d'un intent de plantejar-les en termes que defugien actituds folklòriques precedents. A través de les ones de Ràdio Popular de la Plana (amb seu a Vila-real) i amb periodicitat setmanal va nàixer un dels programes pioners en valencià, però també una finestra oberta al debat sobre qüestions que la dictadura havia arraconat, entre les quals, per exemple, la commemoració del 40é aniversari de les Normes de Castelló. I un altaveu al servei de la cultura d'expressió catalana, alguns dels artífexs principals de la qual (Ovidi Montllor, Manuel de Pedrolo...) van ser entrevistats al programa. 11 anys després d'haver començat les emissions, ja mort el dictador i en un context diferent (tot i que no tant com segurament semblava aleshores) "Nosaltres els valencians" es va deixar d'emetre.

"El combat per la premsa" és prou més que la crònica d'aquells anys i aquells afanyos. És la reivindicació d'una feina sense la qual tantes coses que donem per fetes no haurien estat possibles. És, doncs, també un acte de justícia.

Un reconeixement a la generositat dels seus impulsors i una reivindicació de la utopia com a motor de la història. Dos ingredients dels quals, com bé escriu Joaquim Maria Puyal al pròleg, encara no podem prescindir.

Les coses mai no sorgeixen del no res. Les reivindicacions que, a la mort de Franco, feren possible la lenta recuperació (encara avui incompleta) de determinats àmbits per a la llengua i la cultura pròpies dels valencians tampoc no van brollar per generació espontània. En els anys 60, aprofitant les esclatxes que començaven a obrir-se en un sistema que havia controlat de manera fèrria la vida de tots els ciutadans, el valencianisme polític va començar a traure el cap a través d'unes iniciatives alimentades amb una càrrega d'il·lusió, compromís i esforç que avui resulta difícil arribar a copsar en els seus termes reals. I impulsades per una gent a la qual no se li ha reconegut el paper fonamental que va jugar. Ara, la Universitat Jaume I recupera, a través de la publicació de llibre "El combat per la premsa. Al vent i Nosaltres els valencians" una part d'aquesta història oblidada que han recopilat dos dels seus protagonistes, Albert Sánchez-Pantoja i Vicent Pitarch.

Va ser en maig de 1964 -a 11 anys encara de la mort de Franco- quan Sánchez-Pantoja i Frederic Rivas van posar en marxa una revista que no sols s'expressava en català sinó que, a més,

Article publicat al suplement "Cuadernos" del diari Mediterráneo (3/5/09)

MÚSICA

MATILDE SALVADOR A L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, SA CASA

Per Vicent Pitarch i Almela

L'exemplaritat de la seua conducta civil, els valors de la seua producció musical i el compromís amb les seues conviccions nacionals van fer de l'enyorada Matilde Salvador un dels personatges valencians dels nostres dies que han estat més reconeguts per part de l'Institut d'Estudis Catalans. Com a mostra, n'hi haurà prou d'esmentar que, en l'obertura del curs 2005-2006, la nostra magna institució acadèmica retia un homenatge càlid i sincer a la gran compositora castellanenca. Recorde amb emoció que, en aquella circumstància, vaig compartir la gratificació d'acompanyar-la, des de Castelló, amb l'amic Juan Ma. Calles, aleshores subdelegat del Govern.

Amb ell i una trentena llarga de castellanencs i castellanenques vam tornar a Barcelona a testimoniar que la nostra castellanenca irrepitible continua ben viva als carrers de la vila i ravals de la ciutat. Acudíem a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, la vespra de sant Jordi, per tal de participar en un altre gran homenatge, ara pòstum, que hi rebia Matilde Salvador, sobre el qual, per cert, van publicar informacions ben dignes tant la redacció de *Levante* (per descomptat, l'infatigable Toni Gascó) com Juan Ma. Calles, que va deixar indicacions plenes de lucidesa al seu article «Matilde Salvador a Barcelona».

L'homenatge de referència va consistir en un concert de poemes musicats per Matilde Salvador, que tingué lloc a l'atri de la Casa de Convalescència -la seu de l'Institut d'Estudis Catalans-, presentat per Antoni Gascó i a càrrec de la soprano Emilia Vera, acompanyada al

piano per Núria Pesudo. Va ser una programació musical ben suggeridora, integrada per cinc cançons de bres, de Bernat Artola; set cançons del poemari *Els asfòdels*, de Rafael Caria, més quatre cançons de Joan Fuster. Val a dir que el concert en conjunt, tant la interpretació per part de la baríton com l'acompanyament de la pianista van merèixer els honors de més d'un bis, entre els quals hi hagué una composició sobre un poema de Xavier Casp així com la cloenda espectacular amb la interpretació d'*El cant dels ocells*.

D'aquesta manera, a través de la vetlada memorable del proppassat 22 d'abril, Matilde Salvador regressava al seu venerat Institut d'Estudis Catalans i ho feia de la mà d'un vell amic que, per cert, acabava d'acompanyar-la (exactament, l'abril de 2008) fins i tot en el viatge definitiu de la vida, l'inoblidable Rafael Caria, el català de l'Alguer que havia compartit amb Matilde conviccions i passions a l'entorn de la catalanitat. En definitiva, tots dos amics, Matilde i Rafael, tornaven a unir-se en l'homenatge que els retia l'Institut d'Estudis Catalans, en ocasió de la diada de sant Jordi.

Amb la Col·laboració de:

 NARRATIVA

X PREMI DE NARRATIVA BREU “JOSEP PASCUAL TIRADO”

La Federació de Colles de Castelló, la Llibreria Babel i Brosquil edicions amb l'objecte de promoure la figura de l'escriptor Josep Pascual Tirado, a més de contribuir al desenvolupament i promoció de la literatura valenciana, organitzen, comptant amb el patrocini de l'Excelentíssima Diputació de Castelló, la X^a Edició del Premi de Narrativa Breu “Josep Pascual Tirado”, per a obres escrites en valencià, d'acord amb les següents bases:

- 1.- Les obres participants en aquest Premi de Narrativa Breu Josep Pascual Tirado hauran de ser originals, inèdits i escrites en valencià. El tema serà lliure.
- 2.- Els treballs hauran de presentar-se a doble espai i per una sola cara, per quadruplicat. L'organització no retornarà les còpies que seran destruïdes en passar 30 dies des del lliurament del premi.
- 3.- Els reculls s'encapçalaran amb un lema, acompanyats d'una plica tancada. En la part exterior figurarà el lema i en l'interior el títol de l'obra, la identificació i l'adreça de l'autor o autora.
- 4.- El recull de narracions haurà de tindre una extensió mínima de setanta-cinc pàgines i màxima de cent trenta Din-A4.
- 5.- Cada autor hi podrà presentar els reculls de narracions que considere oportú.
- 6.- Els originals s'adreçaràn a la **Llibreria Babel**, carrer Guitarrista Tàrrega, núm. 20, 12003 Castelló de la Plana, abans del 8 de setembre de 2009.
- 7.- La quantia del premi serà de 3.000 euros, lliurat per l'Excelentíssima **Diputació de Castelló** i la publicació en la col·lecció **Lletra Llarga** de Brosquil Edicions.
- 8.- El jurat estarà format per Jordi Sebastià, Pasqual Mas i Manel Alonso amb Josep Maria Rambla Renau que actuarà com a secretari en nom de la **Federació Colles de Castelló** i Vicent Pascual com a president.
- 9.- El veredicte del jurat es farà públic el 8 d'octubre de 2009 vespra de la Diada Nacional Valenciana, i d'ell es facilitarà la informació oportuna. El lliurament es farà el dilluns 16 de novembre del 2009, aniversari de l'edició de la novel·la *Tirant lo Blanch* de Joanot Martorell
- 10.- El fet de presentar-se al premi suposa l'acceptació d'aquestes bases.

Obres que han obtingut amb anterioritat el premi:

Atzacacs
Jordi Sebastià

Cantó de la Dula
Nel·lo Navarro

Dones amant i 10 exercicis de fidelitat
Xavier Minguéz Lopez

Contracontes
Pasqual Mas

Dèries i misèries
Vicent Pallarès

Contes inversos: conversos i diversos
Albert García Pascual

L'altra mirada
Joan Andrés Sorribes

Dotze contes i mig
Pep Castellano

NOTÍCIES TEMPLERES

Per Fèlix Franco i Pomares

El passat estiu de Castelló estem passant un estiu del més mogut. En primer lloc vam estar a la comarca de l'Alt Maestrat, més concretament en la població de Portell de Morella, gravant un documental que servirà a aquest poble de promoció turística, ja que van ser els Templers els que van travessar des d'Aragó fins a València per a participar en la conquesta del Regne al costat de Jaume I. Un cap de setmana intens i distint. El documental és presentarà al Portell el dissabte 1 d'agost i esperem que tinga una bona acollida.

El dissabte 13 de juny participarem en el nomenament de na Violant d'Hongria de l'Associació Cultural Dames i Cavallers d'Uixó, on el nostre Gran Mestre va fer de mantenidor i, com no, vam ser acompanyats com sempre de l'Esquadra Sergents capitanejats per l'amic Ximo.

Un acte que s'ha de destacar és l'estrena mundial de la marxa cristiana que van interpretar magistralment la colla de dolçainers Xarancaina, en Concert per Sant Joan el passat 19 de juny al Teatre Principal.

El Grau de Castelló es vestirà de moros i cristians amb l'entrada que es realitzarà l'últim dissabte de festes de Sant Pere, Ximo Fàbrega, *Farinetes* pot estar ben orgullós d'haver consolidat a Castelló una entrada de moros i cristians que res ha d'envejar a les que es

realitzen en la nostra Comunitat.

Però el plat fort de l'estiu serà la nostra participació en les festes de La Vila Joiosa, l'entrada de moros i cristians d'aquesta vila, és junt amb la d'Alcoi, de les més importants de la nostra Comunitat. Sent la comparsa cristiana la que exerceix enguany de Rei Cristià ens han invitat expressament per a acompanyar-los en l'ostentació cristiana.

A més d'agost, al Castell de Peníscola farem una representació de l'acte d'Iniciació dels nostres novicis i esperem una gran participació de públic.

Per acabar, ja tenim ací la quarta Nit Templària, el primer cap de setmana de setembre celebrarem la festa medieval per antonomàsia en la nostra capital, amb fira artesanal, concurs de Joglars, concurs d'Oca i moltes més sorpreses. Castelló retornarà a l'edat mitjana un any més.

Amb la Col·laboració de:

DIPUTACIÓ
D
E
CASTELLÓ

XII JORNADES DE CULTURA POPULAR

13, 14 i 15 de novembre 2009

Centre Municipal de Cultura, C/ Antoni Maura, 4. Castelló

PROGRAMA:

Divendres, 13 de novembre

- 17:30 h. Recepció i lliurament dels materials als participants.
- 18 h. Acte d'obertura de les Jornades, a càrrec de Miguel Ángel Mulet, regidor de Cultura i Henri Bouché, director de les Jornades.
- 18:30 h. Conferència inaugural a càrrec de CARLES RABASSA sobre el tema Agricultura i irrigació. La construcció medieval del paisatge agrari a la Plana de Castelló.
- 20 h. Inauguració de l'exposició.

Dissabte, 14 de novembre

- 10 h. Ponència a càrrec de JOSÉ PASCUAL, sobre el tema **Eines i sistemes de reg.**
- 10:50 h. Col·loqui i comunicacions.
- 11:30 h. Pausa. Cafè.
- 12 h. Ponència a càrrec de ENRIC BELTRÁN, sobre el tema **L'arròs.**
- 12:50 h. Col·loqui i comunicacions.
- 13:30 h. Pausa.
- 17 h. Ponència a càrrec de VICENTE ABAD, sobre el tema **La taronja.**
- 17:50 h. Col·loqui i comunicacions.
- 18:30 h. Pausa. Cafè i pastes.
- 19 h. Ponència a càrrec de SAMUEL GARRIDO, sobre el tema **El cànem.**
- 19:50 h. Col·loqui i comunicacions.

(*) En els col·loquis Àlvar Monferrer serà el relator.

Diumenge, 15 de novembre

- 9 h. Excursió (esmorzar i dinar inclosos) pel parc del Meridià (en Castelló), el Museu de la Taronja (Borriana) i l'Assut del Millars (confluència dels termes de Castelló, Vila-real i Almassora). Cal confirmar l'assistència en la inscripció. Eixida de la plaça Maria Agustina. Tornada cap a les 16:30 h.

L'Agricultura Tradicional el Regadiu

XII JORNADES DE CULTURA POPULAR
13, 14 i 15 de novembre 2009
 Centre Municipal de Cultura, C/ Antoni Maura, 4. Castelló

PROGRAMA:

Divendres, 13 de novembre

17:30 h. Recepció i lliurament dels materials als participants.

18 h. Acte d'obertura de les jornades, a càrrec de Miguel Ángel Mulet, regidor de Cultura i Henri Bouché, director de les Jornades.

18:30 h. Conferència inaugural a càrrec de CARLES RABASSA sobre el tema Agricultura i irrigació. La construcció medieval del paisatge agrari a la Plana de Castelló.

20 h. Inauguració de l'exposició.

Dissabte, 14 de novembre

10 h. Ponència a càrrec de JOSÉ PASCUAL, sobre el tema **Eines i sistemes de reg.**

10:50 h. Col·loqui i comunicacions.

11:30 h. Pausa. Cafè.

12 h. Ponència a càrrec de ENRIC BELTRÁN, sobre el tema **L'arròs.**

12:50 h. Col·loqui i comunicacions.

13:30 h. Pausa.

17 h. Ponència a càrrec de VICENTE ABAD, sobre el tema **La taronja.**

17:50 h. Col·loqui i comunicacions.

18:30 h. Pausa. Cafè i pastes.

19 h. Ponència a càrrec de SAMUEL GARRIDO, sobre el tema **El cànem.**

19:50 h. Col·loqui i comunicacions.

(*) En els col·loquis Àlvar Monferrer serà el relator.

Diumenge, 15 de novembre

9 h. Excursió (esmorzar i dinar inclosos) pel parc del Meridià (en Castelló), el Museu de la Taronja (Borriana) i l'Assut del Millars (confluència dels termes de Castelló, Vila-real i Almassora). Cal confirmar l'assistència en la inscripció. Eixida de la plaça Maria Agustina. Tornada cap a les 16:30h.

EXPOSICIÓ:
 Del 13 al 27 de novembre, exposició sobre L'agricultura tradicional, al Museu d'Etologia, carrer Cavallers, número 25, en Castelló. Horari de 10 a 14 h. i de 17 a 21 h.

AJUNTAMENT Castelló **Parada Castelló** **Centre Municipal d'Etologia i Cultura Popular**

EXPOSICIÓ:

Del 13 al 27 de novembre, exposició sobre L'agricultura tradicional, al Museu d'Etologia, carrer Cavallers, número 25, en Castelló. Horari de 10 a 14 h. i de 17 a 21 h.

 INFORMACIÓ DOLÇAINA I TABAL

INFORMACIÓ ESCOLA MUNICIPAL DE DOLÇAINA I TABAL DE CASTELLÓ

PREMI ONDA CERO 2009 A LA MÚSICA

El passat dijous 28 de maig, al Teatre Principal es lliuraren els Premis Onda Cero Castelló 2009. L'acte fou conduït per la periodista d'Onda cero, Lorena Pardo, on assistiren autoritats, oients, patrocinadors i amics de l'emissora.

A la nostra Escola se li lliurà el Premi a la Música per la feina feta durant aquests darrers catorze anys per les tradicions i la recuperació de la dolçaina. A més també reberen els seus guardons: VI Jocs Special Olympics; Voluntaris dels Hospitals de Castelló; al pilot Alex Debón; Associació Vins de la Terra de Castelló; a Ceracasa pel seu Biònic Tile; al Col·legi Públic Censal; Associació de Diabetis de Castelló; *Encuentro de Amistad Zucaina-San Vicente de Piedrahita*; Port Castelló; Els Pelegrins de les Useres; Nit de l'Art; i l'Any Marià de Lledó.

El guardó el recolliren José Causanilles i Joanjo Trilles, director i gerent respectivament de l'Escola.

Cal recordar que la Federació Colles de Castelló ja ha estat guardonada dues vegades més: any 2004, premi a la Música per *Cançons de tramús* i any 2006, premi a la Festa, compartit amb la *Federació Gestora de Gaiates*.

CLOENDA DEL CURS 2008/2009

El passat divendres 5 de juny és celebrà l'Acte de Cloenda del Curs 2008/2009 de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló, en aquesta XIV edició, comptàrem, una vegada més, amb el bressol de totes les agrupacions de dolçainers i tabaletes de la nostra ciutat.

Començarem a les 19:30 h, amb quatre CERCAVILES que eixiren de les places: de les Aules; de l'Olivera junt a Clavé on tenim el monument al nostre col·lectiu; del Real; i de Borrull. El so de la dolçaina i el tabal envaiïren els carrers del centre de Castelló. A les 20:00 h, a la plaça Major férem el CONCERT DE CLOENDA.

Aquestes són les agrupacions que participaren: la Colla *Dolçainers i Tabaletes de Castelló*, la Colla *El Fadri*, la Colla del Grau, la Colla *Xaloc*, la Colla *La Plana*, la Colla *Castàlia*, la Colla *Xarançaina*, el *Gínjol* i *Los Reyes de la dolçaina i el tabal* del Grup Reyes. També alumnes de les Escoles de Dolçaina i Tabal de la Associació de Veïns de El Primer Molí, de la Gaiata 15 "Sequiol", de l'IES. "Joan B. Porcar", l'*Escola de Dolçaina i Tabal "Verge del Lledó"* i l'*Escola de dolçaina i tabal "La Plana"*, a banda de la nostra Escola, un total de 15 agrupacions.

L'acte fou presidit per les reines Maria Mulet Ripollés i Berta Blasco Llidó i pels regidors, Miguel Àngel Mulet, Juan M. Calles i Juli Domingo. En concloure férem un sopar de germanor.

Informació Dolçaina i Tabal

- Oberta la **preinscripció Curs 2009/2010** de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló. Demaneu informació al telèfon 656342752 o per internet a **fedecas@ono.com**
- Proper Aplec de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaletes de Castelló serà el dissabte 19 de setembre a Boicarent a la comarca de la Vall d'Albaida (València), als peus de la Serra de Mariola.

Amb la Col·laboració de:

VOCAVULGARI COLLER

Per Toni Àguila i Fillol

I

• **Indisingràsia collera.** Un coller que fa l'indi fora de lloc i de situació, sense gens de gràcia.

• **Indumentida.** Un vestit copiat d'una foto del segle XVIII.

• **Indumentir.** Enganyar als incautes amb qüestió d'indumentària.

• **Insígnia.** 1.- Xapa. 2.- Escut que representa una gaiata o una colla generalment realitzat amb materials metàl·lics i esmalts, i que té una inusitada tendència a enganxar-se per tot arreu. 3.- Pírcing coller. 4.- Síndrome de la xapa. Malaltia que sofreixen molts festers, consistent en l'acumulació compulsiva d'insígnies que es pengen al pit, posant en perill la pròpia columna vertebral a causa del sobrepès.

• **Inter-colles.** "Via crucis" que se sap quan comença però no quan ni com s'acaba.

• **Investigador fester.** Personatge al·lucinat i boig, que no comparteix amb ningú les seues investigacions.

J

• **Junta de festes.** Amanida de gent de dubtosa procedència festera que usa camisa blanca, jupetí i ulleres de sol molt fosques. Se'ls veu per tot arreu amb un mòbil a la mà i també d'acompanyants, és un bon escaló per a accedir a un bon càrrec.

• **Jupetí.** (Xaleco) Peça de la indumentària masculina que va suposar una revolució al portar estampats amb mes flors que un jardí. El pitjor és que hui en dia els jupetins casolans es confeccionen amb retalls del mercat del dilluns destinats per a cobertors, fundes de sofà i inclús per a coixins.

Nota de la redacció:

Aquesta redacció no es fa responsable del contingut d'aquest *vocavulgar*, tot i això anima a tothom que el trobe a les seues mans que sàpiga entendre amb bon humor el sentit i l'aportació que pretén fer. Així mateix, qui pugui aportar més definicions que ens les facen arribar per correu al carrer Antoni Maura, 4-3r 12001 Castelló, fent referència a la Revista "Plaça Major" o per correu electrònic a fedecas@ono.com. Ara, seguim endavant, amb les lletres "I" i "J" amb text de Toni Àguila.

MÚSICA

CONCERT PER SANT JOAN 2009

El proper divendres 19 de juny a les 20:00 hores al Teatre Principal de Castelló podrem gaudir d'un espectacular concert, on hi haurà una estrena mundial, el nostre particular regal la *Marxa Cristiana als Cavallers Templers de Castelló*, del mestre Antoni de la Asunción, una singular ofrena a aquest col·lectiu, en l'any en què la federació Colles de Castelló ha estat distingida com a "Mestre Templer 2009".

El concert, organitzat per l'Ajuntament de Castelló i la Federació Colles de Castelló, anirà a càrrec del Grup de Percussió del Conservatori Professional de Música "Mestre Tàrrega" de Castelló i el Grup de Dolçaina i Tabal "Xarànçaina". Aquest serà el programa del concert:

1ª PART - PROGRAMA DEL CONCERT:

A càrrec del Grup de percussió del Conservatori Professional de Música "Mestre Tàrrega" de Castelló.

Conservatori Professional de Música
Mestre Tàrrega
de Castelló

Burrundi..... A. Valero
Burrico de Pau..... Gomes
Jazz variants..... J. Beck
Pórtico..... T. Gauger

Crussing Jamaica..... L. Davila
Grup de Percussió i dolçainers.

Director: Sergio Izquierdo.

Components Grup de Percussió: David Moliner, Marc Aixa, Javier Causanilles, Javier Póveda, Enric Saborit, Alejandro Capdevila, Carlos Mercado, Alberto Ruíz, Juanmy Royo, Guillem García, Adrià Monferrer, Héctor Fernández.

2ª PART - PROGRAMA DEL CONCERT:

A càrrec del Grup de Dolçaina i Tabal "Xarànçaina" de Castelló i membres del Grup de Percussió.

dolçaina i tabal
XARANÇAINA

Molí de lluna (*Marxa cristiana*) S. Gómez Soler
Magdalena i avant (*Arranjament de temes populars de Castelló*) J. Juste
Amb la direcció de Josep Juste.
Arenes (*Ballet moro*)..... F. Valor Llorenç
Als Cavallers Templers de Castelló (*Marxa cristiana*)A. de la Asunción
La Muixeranga d'Algemesí (*Proccional*)..... Arranjament de X. Richart

Percussionistes: Carlos Mercado, Javier Causanilles, Rafa Goterris, Lidón Fresquet, Verònica Bachero.

Dolçainers: Adrià Nebot, Rafa Cosín, Mirian Miralles, Lidón Carretero, Alejandro Granell, Sara Bachero, Toño Agut i José Causanilles.

Amb la Col·laboració de:

XAFARDECOLLES. Notícies íntimes del món de les Colles

- Al Tall, presentà el passat 3 d'abril, a l'Auditori i Palau de Congressos de Castelló, el seu darrer disc, *Vergonya, cavallers, vergonya*, amb Jan Maria Carlotti i Tomeu Penya., dins dels actes de la Festa per la Llengua i fent la cloenda d'actes de l'Any Jaume I. Foren molts els que ens aplegàrem en aquest emotiu concert.

- El Grup Ramell celebrà a les darreries de l'any passat el seu 10é aniversari. Les danses, a la nostra ciutat estan representades i tenen un futur molt bo. Enhorabona i avant.

- El nostre bon amic Jacinto Domínguez Luna ens regalà un exposició molt bona "*Un canvi singular*", on ell expressa amb el pinzell els que sempre han estat els seus principis: compromís de sinceritat i autenticitat en tot el que fa. A més, al sopar de colles ens regalà una preciosa obra on està plasmada tota la idiosincràsia de la nostra Federació. Gràcies Jacinto.

- El nostre Vicepresident, Amador Milián ha deixat la Junta Directiva per motius de feina. Sempre comptarem amb ell. Per cert el dissabte 30 de maig, en la celebració dels 10 anys de la Colla a la Pèrgola, els més joves de la Colla "Xaloc" li feren plorar una bona estona. Amador, companys de la colla "Xaloc", feliç aniversari.

- L'Associació Cultural Escola de Dansa Castelló celebrà el passat mes d'abril el seu 25é Aniversari. Entre altres actes, ens obsequiaren amb una molt bona exposició al Museu d'Etnologia de Castelló. Ha estat una gran feina, gràcies Conso, gràcies Mapi.

- Ah, ens oblidàvem, el nostre company de la redacció, Toni Àguila, presentarà el proper divendres 10 de juliol, a les 12:00 h, a l'Ajuntament de Castelló, el seu llibre "*Foc de trabuc*". Per la vesprada, els lliurarem un sentit homenatge amb el Grup de Dansa Castelló, els Cabuts de la Colla del Rei Barbut i amics dolçainers i tabaletes. Ells ens regalaran després de la cercavila, un magnífic concert de dolçaina i trabuc. Vos esperem.

Amb la Col·laboració de:

M agdalena 2009

Organitzen:

FUNDACIÓ MUNICIPAL DE FESTES
JUNTA DE FESTES DE CASTELLÓ

Federació
Colles de
Castelló

Patrocinen:

DIPUTACIÓ
DE
CASTELLÓ

Passió x
CASTELLÓ

Bancaixa
Fundació Caixa Castelló

escola d'art
i SUPERIOR
de DISSENY
castelló

PLANETARI DE CASTELLÓ
Passatge Marítim, 1 - GRAU (CASTELLÓ)

programació

Divendres 19 de juny
CONCERT PER SANT JOAN

20:00 Teatre Principal

Concert a càrrec del Grup de Percussió del Conservatori Professional "Mestre Tàrrega" de Castelló i el Grup de Dolçaina i Tabal "Xarangaína".

Dissabte 20 de juny
PLANETARI DEL GRAU DE CASTELLÓ.
VISITA DIDÀCTICA

18:30 Visita al Planetari

Veure les diferents exposicions.
Sessió guiada per Jordi Artés.

19:15 Animació

Contacontes.

Dilluns 22 de juny
PRESENTACIÓ

19:00 Llibreria Babel

Presentació bases del X Premi de narrativa breu "Josep Pascual Tirado" i de l'obra guanyadora de la passada edició "Atzucacs" de Jordi Sebastià. Presentació revista Plaça Major.

Dimarts 23 de juny
NIT DE SANT JOAN A LA PLATJA DEL GURUGÚ

20:30 Concurs de coques de Sant Joan

Presentació davant de l'entaulat de l'orquestra (primera mitja lluna). Cercavila a càrrec del Grup de Dolçaina i Tabal "Xarangaína". Lliurament dels premis.

21:00 Sopar de pa i porta

Per Ferrandís Salvador, des de la rodona del camí de la Plana fins al riu. Cada grup o colla porta el seu sopar. Entrada a l'aparcament central fins a les 21:00 h.

23:00 Fogueres i Dimonis

Cercavila per l'avinguda Ferrandís Salvador a càrrec de BOTAFOSCS, ball de dimonis. Encesa de la foguera.

23:45 Música en la primera mitja lluna

A càrrec del Grup SIN SOLUCIÓ.

23:59 Primer Bany

23:59 Castell de Focs i més música

Col·labora

AJUNTAMENT
Cultura

Passió x

CASTELLÓ

